STRESZCZENIE

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ OSÓB W WIEKU 50+ NA PRZYKŁADZIE POLSKI

Daria Ilczuk

Starzenie się społeczeństw oraz wydłużanie okresu aktywności zawodowej zwiększają znaczenie przedsiębiorczości osób dojrzałych jako przedmiotu badań ekonomicznych. Dotychczasowa literatura koncentruje się przede wszystkim na motywacjach rozpoczęcia działalności gospodarczej w późniejszym wieku, podczas gdy dalszy rozwój przedsiębiorstwa, jego innowacyjność i wyniki finansowe pozostają słabiej rozpoznane. Głównym celem rozprawy doktorskiej jest zbadanie uwarunkowań podejmowania działalności gospodarczej oraz wybranych aspektów rozwoju aktywności przedsiębiorczej osób w wieku powyżej 50. roku życia w Polsce. Cel ten koncentruje się w szczególności na motywacjach do zakładania działalności gospodarczej w późniejszym wieku, czynnikach wpływających na jej dalszy rozwój, innowacyjności oraz wynikach finansowych przedsiębiorstw prowadzonych przez tę grupę.

Rozprawę przygotowano w formie cyklu czterech powiązanych tematycznie artykułów naukowych. Trzy artykuły oparto na wspólnym badaniu CATI przeprowadzonym wśród 1003 właścicieli mikro- i małych przedsiębiorstw w Polsce. Zastosowano głównie modele regresji logistycznej, a także regresji najmniejszych kwadratów i analizę efektów moderacyjnych. Czwarty artykuł wykorzystuje panelowe dane finansowe przedsiębiorstw budowlanych z bazy Orbis za lata od 2014 do 2023, analizowane za pomocą dynamicznych modeli panelowych. Zaprezentowane podejście metodologiczne pozwoliło połączyć perspektywę przedsiębiorcy z perspektywą przedsiębiorstwa.

Wyniki wskazały, że realizacja marzeń, rozumiana jako potrzeba samorealizacji, była pozytywnie związana z rozpoczęciem działalności po 50. roku życia. Istotne znaczenie miało również wsparcie rodziny. Czynniki istotne dla rozpoczęcia działalności nie muszą mieć jednak takiego samego znaczenia dla jej późniejszego rozwoju. Kolejne wyniki badań wskazały bowiem, że z deklarowanym zamiarem zwiększenia zatrudnienia pozytywnie związane były: poszukiwanie nowych wyzwań, chęć pozostawania aktywnym oraz wsparcie rodziny i państwa, natomiast niezadowolenie z wcześniejszej

pracy i utrata zatrudnienia ograniczały tę skłonność. Sam wiek przedsiębiorstwa nie wpływał bezpośrednio na planowany rozwój, lecz moderował znaczenie wsparcia rodziny i chęci pozostawania aktywnym.

Badanie innowacyjności wykazało, że osoby, które rozpoczęły działalność po 50. roku życia, charakteryzowały się większą skłonnością do wdrażania innowacji niż ich rówieśnicy rozpoczynający działalność wcześniej, szczególnie w zakresie innowacji marketingowych i organizacyjnych. Nie stwierdzono jednak prostej monotonicznej zależności pomiędzy dokładnym wiekiem rozpoczęcia działalności a ogólną skłonnością do innowacji. Znaczenie miały również cechy przedsiębiorstwa i przedsiębiorcy oraz źródła finansowania. Środki publiczne i fundusze Unii Europejskiej były pozytywnie związane z wdrażaniem innowacji procesowych, natomiast zależności dla pozostałych źródeł finansowania różniły się w zależności od rodzaju innowacji.

Wyniki analizy przedsiębiorstw budowlanych nie potwierdziły prostej dodatniej zależności pomiędzy obecnością srebrnych przedsiębiorców lub ich udziałem właścicielskim a rentownością. Ich znaczenie ujawniało się przede wszystkim poprzez rolę moderacyjną: zaangażowanie srebrnych przedsiębiorców osłabiało negatywną zależność pomiędzy zadłużeniem a rentownością, ograniczało dodatkowe korzyści związane ze wzrostem rotacji zapasów oraz wzmacniało dodatnią zależność pomiędzy udziałem aktywów trwałych a rentownością. Wskazuje to na ich aktywną rolę właścicielską i zarządczą w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa.

Łączny wkład rozprawy w literaturę przedmiotu polega na rozszerzeniu badań nad przedsiębiorczością osób 50+ poza sam moment wejścia w przedsiębiorczość oraz na połączeniu perspektywy przedsiębiorcy z perspektywą przedsiębiorstwa. Wyniki pokazują, że znaczenie wieku, momentu rozpoczęcia działalności, motywacji, wsparcia ze strony otoczenia, charakterystyk przedsiębiorstwa i źródeł finansowania zależy od analizowanego wymiaru aktywności przedsiębiorczej. Rozprawa dostarcza tym samym wielowymiarowego obrazu przedsiębiorczości osób dojrzałych w Polsce, obejmującego motywacje, planowany rozwój, innowacyjność oraz wyniki finansowe.

Słowa kluczowe: dojrzali przedsiębiorcy, srebrni przedsiębiorcy, motywacje przedsiębiorcze, rozwój przedsiębiorstwa, innowacyjność przedsiębiorstwa, wyniki finansowe.